

Utbildningsutskottets betänkande

1981/82: 19

om investeringsbidrag (prop. 1981/82: 100)

NIONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1981/82: 100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under avsnittet Investeringsbidrag, punkt D 25 och punkt D 26 jämte motioner.

1. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt D 25 (s. 341–342) och hemställer

1. att riksdagen beslutar att statsbidraget till kommun för anskaffande eller förhyrande av lokaler för elevhem samt till inredning och inventarier i elevhem skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1982,
2. att riksdagen till *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 122 700 000 kr.

2. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. Regeringen har under punkt D 26 (s. 343–347) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen har förordats om avskaffande av det nuvarande systemet för statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan,
2. godkänna vad som i propositionen har förordats beträffande statsbidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan,
3. godkänna vad som i propositionen har förordats beträffande särskilt statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan,
4. godkänna vad som i propositionen har förordats om särskilt verksamhetsstöd för etablering eller bibehållande av vissa lågfrekventa utbildningar i gymnasieskolan,
5. till *Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.* budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 101 000 000 kr.

Motionerna

1981/82: 1789 av Helge Hagberg (s) och Sture Ericson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt beredning av frågan om statsbidrag till undervisningsmateriel i gymnasieskolan.

1981/82: 1802 av Hans Nyhage m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att statsbidraget till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan skall utgå med 40 öre per elev och undervisningstimme enligt 1982 års prisläge.

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett bättre underlag för kommunala beslut om inköp resp. förhyrning av utrustning.

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av information om saxad schemaläggning.

4. att riksdagen beslutar att avslå förslaget om ett särskilt bidrag för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel.

5. att riksdagen beslutar att anslå ett bidrag om 30 milj. kr. i syfte att öka gymnasieutbildningens kapacitet i enlighet med vad i motionen anförts.

1981/82: 1826 av Alf Wennerfors (m) vari yrkas att riksdagen beslutar att i de särskilda bestämmelser som aviseras i budgetpropositionen beträffande statsbidraget till nyanskaffning av utrustning för data- och mikrodator-teknik i gymnasieskolan hänsyn tas till distributions- och kontorslinjens särskilda behov.

Utskottet

Enligt gällande bestämmelser erhåller kommun statsbidrag till kostnader för anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för utbildningar inom gymnasieskolan på tvååriga yrkesinriktade linjer och närliggande specialkurser, på treårig naturvetenskaplig linje samt fyraårig teknisk linje och närliggande specialkurser. Bidraget utgår med 50% eller i vissa fall med 75% av ett visst bidragsunderlag. Med nyssnämnda anskaffande jämföras sådan väsentlig anskaffning av stadigvarande materiel på de tvååriga yrkesinriktade linjerna och vissa specialkurser som föranleds av ändring i organisationen av skolan, såsom anordnande av ytterligare skolenhet, linje eller specialkurs eller utökning av elevantalet, samt sådan anskaffning eller komplettering av materiel som betingas av omläggning av undervisningen i de bidragsberättigade utbildningarna. Omläggningen av undervisningen sker som följd av den översyn av utbildningarna som skolöverstyrelsen (SÖ) regelmässigt gör. Översynen föranleds av att de yrken som studievägarna leder till genomgår en utveckling beträffande metoder och utrustning.

Föredragande statsrådet förordar att nuvarande system för statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan avskaffas fr. o. m. den 1 juli 1982. Om kommunerna skall kunna stimuleras att åta sig yrkesinriktad utbildning i tillräcklig omfattning och kunna hålla den egna utrustningen modern, bör enligt föredragande statsrådet statens stöd ges en annan utformning än f. n. och avse stöd till

avskrivningskostnader. Det anses angeläget att de kommuner som åtagit sig att bedriva kostnadskrävande yrkesutbildningar och därmed får vidkännas höga drift- och reinvesteringskostnader får bidrag som möjliggör för dem att vidmakthålla sin utrustning så att den är i takt med den tekniska utvecklingen i samhället och i näringslivet. Ett nytt *statsbidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel* föreslås utgå för varje redovisningsår med visst för det året bestämt belopp per elev och undervisningstimme i "studievägsspecifikt" ämne på studieväg inom teknisk-industriell sektor och teknisk-naturvetenskaplig sektor. Bidraget bör endast avse undervisningstimme som är förlagd till skolinstitution och för budgetåret 1982/83 utgå med 70 öre per elev och undervisningstimme. Ca 46 milj. kr. beräknas för ändamålet. För att stödja en utökning av antalet utbildningsplatser inom yrkesinriktad utbildning de närmaste åren föreslås i budgetpropositionen dessutom att kommunernas investeringsvilja stimuleras genom ett *särskilt statsbidrag för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel*, vilket bör utgå övergångsvis. Sådant bidrag bör enligt föredragande statsrådet kunna utgå med upp till 100 % av bidragsunderlaget, dvs. normalkostnaden, på studievägar inom teknisk-industriell sektor och teknisk-naturvetenskaplig sektor. Medel för detta ändamål beräknas till ca 35 milj. kr.

I motion 1981/82: 1789 anförts bl. a. att normalutrustningen för verkstads-teknisk linje uppgår i dagens kostnadsläge till ca 1,2 milj. kr. Vad gäller det föreslagna bidraget till förnyelse av utrustning om 70 öre per elev och undervisningstimme innebär detta enligt motionen exempelvis ett statsbidrag om ca 12 000 kr. per år och klass om 16 elever på verkstadsteknisk linje. Motionärerna menar att detta knappast kan ge underlag för att förnya materiel på de mer materielkrävande studievägarna och framför tanken på att det föreslagna elevrelaterade bidraget skulle kunna differentieras på samma sätt som det bidrag som numera utgår till inbyggd utbildning. Regeringens förslag uppfattas av motionärerna på så sätt att nuvarande möjlighet att erhålla statsbidrag vid omläggning av undervisningen upphör. Motionärerna erinrar om den översyn av utbildningarna på ett antal yrkesinriktade linjer som SÖ gjort och som kommer att kräva viss komplettering av undervisningsmaterielen. I motionen anförts att kommunerna för denna komplettering har räknat med statsbidrag. Mot denna bakgrund anser motionärerna att frågan om ändrade statsbidragsregler för undervisningsmateriel bör uppskjutas för ytterligare beredning.

Enligt motion 1981/82: 1802 är det rimligt att bidrag för förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel ges till vissa särskilt kostnadskrävande studievägar och motionärerna ansluter sig därför i princip till förslaget i budgetpropositionen. Bidraget per undervisningstimme bör emellertid vara lägre än regeringens förslag. Beträffande det särskilda bidraget till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel är det enligt motionärernas mening i det nuvarande ekonomiska läget inte försvarligt att

öka kapaciteten inom yrkesinriktade utbildningar genom en utbyggnad av utbildning som är förlagd till en skolinstitution. De yrkar därför avslag på förslaget om 35 milj. kr. till ifrågavarande bidrag, men finner att 30 milj. kr. bör ställas till regeringens förfogande i syfte att öka utbildningskapaciteten i kommuner som önskar utrusta mera temporära lokaler med adekvat utrustning (yrkandena 1 och 4 samt yrkande 5 i denna del).

Utskottet finner att det nuvarande bidragssystemet för anskaffande av undervisningsmateriel inte ger tillfredsställande möjligheter att stödja kommunerna i att för vissa yrkesinriktade utbildningar tillhandahålla en utrustning som är modern och uppfyller de krav som numera ställs med tanke på arbetsmiljö, energihushållning och säkerhet. Utskottet ansluter sig därför till regeringens förslag om avskaffande av det nuvarande systemet för statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan och avstyrker motion 1981/82: 1789 i denna del.

Ett individrelaterat bidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel bör utgå under budgetåret 1982/83 i enlighet med regeringens förslag. Det bör vidare övergångsvis utgå ett särskilt statsbidrag till första uppsättningen undervisningsmateriel.

I det föregående har utskottet haft anledning att erinra om SÖ:s pågående översynsarbete vad gäller vissa yrkesinriktade utbildningar. Den i detta sammanhang aktuella revideringen avser gymnasieskolans tvååriga linjer inom industri och hantverk (bygg- och anläggningsteknisk, el-teleteknisk, fordonsteknisk, processteknisk, träteknisk och verkstadsteknisk linje). Även om det reviderade innehållet i utbildningarna inte innebär någon kostnadsdrivande standardförändring, kommer omläggningen av undervisningen, enligt vad utskottet har inhämtat, i samband med genomförandet att kräva viss komplettering av undervisningsmaterialet. Detta beror på att undervisning och materiel måste anpassas till bl. a. skärpta normer för energihushållning och miljö. Utskottet utgår från att regeringen inte avsett att ta bort nuvarande bidrag för komplettering av utrustning på vissa yrkesinriktade studievägar som betingas av omläggning av undervisningen. Det är angeläget att denna möjlighet finns kvar ytterligare en tid.

Vad gäller den i motion 1981/82: 1789 framförda tanken att det individrelaterade bidraget till förnyelse av undervisningsmateriel kan differentieras i likhet med vad som är fallet med bidraget till inbyggd utbildning har utskottet inhämtat att detta bidrags utrustningsdel f. n. utgör 30 öre per timme och elev på distributions- och kontorslinjen och ca 3 kr. på verkstadsteknisk linje för att nämna två exempel. Bidraget uppvisar alltså en stor spännvidd på grund av att det är beräknat med utgångspunkt i de faktiska investeringskostnaderna. Med anledning av att regeringen nu föreslår att bidraget till första uppsättningen stadigvarande materiel skall finnas kvar övergångsvis, vill utskottet peka på att det är tekniskt möjligt och ändamålsenligt att fr. o. m. budgetåret 1983/84 låta utrustningsdelen av bidraget till inbyggd utbildning vara utgångspunkt för beräkning av ett

differentierat bidrag till förnyelse av undervisningsmateriel. Systemet kan utformas så att det – utan att statens totala bidragsandel ändras – ersätter bidragsformerna såvitt avser undervisningsmateriel som föreslås finnas under förevarande anslag budgetåret 1982/83. Man skulle på så sätt kunna erhålla ett enhetligt bidragssystem.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen med anledning av proposition 1981/82: 100 och motion 1981/82: 1789 i denna del och med avslag på motion 1981/82: 1802 yrkandena 1, 4 och 5, samtliga yrkanden i denna del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført om statsbidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan och statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan. Utskottet förutsätter att övergångsbestämmelser meddelas vilka medger bidrag för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel till kommuner som senast under våren 1982 fått SÖ:s godkännande av förändrad organisation som ger underlag för investeringsbidrag enligt nuvarande bestämmelser.

En översyn har skett av utrustningslistan för *distributions- och kontorslinjen*. I motion 1981/82: 1826 anføres att närmare hälften av de beräknade kostnaderna hänför sig till ADB-utrustning. Motionären föreslår att i de särskilda bestämmelser som aviseras i budgetpropositionen beträffande statsbidrag till nyanskaffning av utrustning för data- och mikrodatorteknik i gymnasieskolan hänsyn tas till distributions- och kontorslinjens särskilda behov.

Utskottet har inhämtat att styrelsen för teknisk utveckling (STU) på regeringens (utbildningsdepartementet och industridepartementet) uppdrag bedriver ett teknikupphandlingsprojekt. För ändamålet har 4 milj. kr. anslagits innevarande år. Föredragande statsrådet har i budgetpropositionen för budgetåret 1982/83 beräknat 8 milj. kr. för statsbidrag till nyanskaffning av utrustning för dator- och mikrodatorteknik i gymnasieskolan och för viss komplettering av utrustning för fyraårig teknisk linje. Detta torde kunna innebära förstärkta resurser för distributions- och kontorslinjen. Det ankommer på regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att utfärda bestämmelser om fördelningen av medlen. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1981/82: 1826.

Enligt motion 1981/82: 1802 är det nödvändigt att kommunerna snarast tillhandahålls ett *bättre underlag för beslut om inköp* eller förhyrande av utrustning (yrkande 2). I motionen förordas vidare att informationen om olika modeller för s. k. *saxad schemaläggning* intensifieras i syfte att till lägre kostnad för kommunen öka gymnasieskolans kapacitet (yrkande 3).

Utskottet erinrar om SÖ:s översyn av supplementen för gymnasieskolans tvååriga linjer inom industri och hantverk. Nya normalutrustningslistor har utarbetats och fastställts av SÖ. Vad gäller den s. k. saxade sche-

maläggningsdelar utskottet motionärernas uppfattning att ett dubbelutnyttjande – där så är möjligt – bidrar till att öka utbildningskapaciteten till en del utan att detta medför ökade investeringskostnader. SÖ har i skrivelse till regeringen den 15 december 1981 med förslag om åtgärder för ökad utbildning av arbetslös ungdom fäst uppmärksamheten på bl. a. detta. Då utskottet inte finner skäl till ett uttalande från riksdagen i ämnet, avstyrks yrkandena 2 och 3 i motion 1981/82: 1802.

Utskottet har inget att erinra mot vad som i budgetpropositionen har förordats om *särskilt verksamhetsstöd för etablering eller bibehållande av vissa lågfrekventa utbildningar* i gymnasieskolan, varför riksdagen föreslås bifalla förslaget.

Förslagen i motion 1981/82: 1802 innebär en minskning av anslaget Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. med 24,7 milj. kr. i jämförelse med regeringens förslag. Med hänvisning till utskottets ställningstagande i det föregående hemställer utskottet att riksdagen med bifall till budgetpropositionen och med avslag på motion 1981/82: 1802 yrkandena 1, 4 och 5, samtliga i denna del till Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 101 000 000 kr.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande avskaffande av det nuvarande systemet för statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan med avslag på motion 1981/82: 1789 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1981/82: 100,
2. att riksdagen beträffande statsbidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel och statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel i gymnasieskolan med anledning av proposition 1981/82: 100 och motion 1981/82: 1789 i denna del samt med avslag på motion 1981/82: 1802 yrkandena 1, 4 och 5, samtliga yrkanden i denna del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,
3. att riksdagen beträffande viss utrustning för distributions- och kontorslinjen avslår motion 1981/82: 1826,
4. att riksdagen beträffande uttalande om underlag för kommunala beslut om utrustning för gymnasieskolan och s. k. saxad schemaläggning avslår motion 1981/82: 1802 yrkandena 2 och 3,
5. att riksdagen beträffande särskilt verksamhetsstöd för etablering eller bibehållande av vissa lågfrekventa utbildningar i gymnasieskolan godkänner vad som förordats i proposition 1981/82: 100,

6. att riksdagen med bifall till proposition 1981/82: 100 och med avslag på motion 1981/82: 1802 yrkandena 1, 4 och 5. samtliga yrkanden i denna del, till *Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m.m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 101 000 000 kr.

Stockholm den 18 mars 1982

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Christina Rogestam (c), Hans Nyhage (m), Bengt Wiklund (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Sven Johansson (c), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydle (m), Kerstin Göthberg (c), Ylva Annerstedt (fp), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Göran Persson (s) och Marie Nordström (fp).

Reservationer

Hans Nyhage, Rune Rydén och Birgitta Rydle (alla m) har avgivit följande reservationer.

1. Statsbidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel och till utrustning av tillfälliga lokaler (mom. 2)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Ett individrelaterat" och på s. 5 slutar "nuvarande bestämmelser" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till tanken på att det i fortsättningen bör utgå ett individrelaterat bidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel. Vad gäller bidragets storlek menar utskottet att anpassningen av undervisningens kvalitet till arbetslivets behov bör ske genom att i skolorna tillhandahålls sådan utrustning att principerna för ett arbetsmoment kan läras in, men att tillämpningen på den utrustning som används i arbetslivet bör ske genom att yrkespraktik i så stor utsträckning som möjligt förläggas till arbetsplatser utanför gymnasieskolan. Med denna principiella utgångspunkt bör bidraget per elev och undervisningstimme sättas betydligt lägre än vad regeringen föreslår. Utskottet anser att det bör utgå med 40 öre per elev och undervisningstimme enligt 1982 års löneläge.

Utskottet kan inte tillstyrka förslaget i budgetpropositionen att ett särskilt bidrag för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel övergångsvis skall utgå. Det är i nuvarande ekonomiska läge inte försvarligt att öka kapaciteten inom yrkesinriktade utbildningar genom en ytterligare utbyggnad av skolinstitutionerna. I enlighet med den principiella utgångspunkt som utskottet anförde i det föregående bör den yrkesinriktade utbildningen ske i nära samverkan med arbetslivet på så sätt att större delen av arbetspraktiken förläggs till olika arbetsplatser. Däremot bör särskilda medel ställas till regeringens förfogande för särskilda åtgärder i syfte att öka kapaciteten i en kommun genom att låta bidrag utgå till adekvat utrustning av tillfälliga lokaler. För detta senare ändamål bör riksdagen anvisa 30 milj. kr.

Med hänvisning till vad som anförts föreslår utskottet att riksdagen med avslag på proposition 1981/82: 100 och motion 1981/82: 1789 i denna del och med bifall till motion 1981/82: 1802 yrkandena 1, 4 och 5, samtliga yrkanden i denna del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om statsbidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel och statsbidrag för utrustning av skolinstitution i vissa fall.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen beträffande statsbidrag till förnyelse av stadigvarande undervisningsmateriel och statsbidrag i vissa fall för utrustning av skolinstitution med avslag på proposition 1981/82: 100 och motion 1981/82: 1789 i denna del och med bifall till motion 1981/82: 1802 yrkandena 1, 4 och 5, samtliga yrkanden i denna del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört.

2. Anslagsbeloppets storlek (mom. 6)

Under förutsättning av bifall till reservation 1.

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Förslagen i" och slutar "101 000 000 kr." bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av utskottets ställningstagande i det föregående till förslagen under yrkandena 1, 4 och 5 i motion 1981/82: 1802 bör förevarande anslag minskas med 24,7 milj. kr. i jämförelse med regeringens förslag. Utskottets föreslår därför att riksdagen med avslag på budgetpropositionen och med bifall till motion 1981/82: 1802 yrkandena 1, 4 och 5, samtliga yrkanden i denna del, till Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 76 300 000 kr.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen med avslag på proposition 1981/82: 100 och med bifall till motion 1981/82: 1802 yrkandena 1, 4 och 5, samtliga yrkanden i denna del, till *Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m.m.* för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 76 300 000 kr.

